

OLIV TA'LIMDA OYBEK IJODIYOTINING O'QITILISHIDAGI INTERFAOL USULLAR

UrDU magistranti
Yuldasheva Quvonchoy

Ushbu maqolamizda Muso Toshmuhammad o'g'li Oybek hayoti va ijodini o'qitish bo'yicha bir qancha interfaol usullar yoritilgan bo'lib, u oliy ta'lim muassasalari uchun mo'ljallangan. Maqolada Oybek hayoti va ijodi, siyosiy-ijtimoiy faoliyati, yozuvchi sifatidagi mahorati xususida gap ketadi.

Tayanch tushunchalar: Oybek, adabiy tanqid, XX asr adabiyoti, nasr, nazm, maa'rifat, madaniyat, istiqlol, oybekshunoslik, romannavis, Vatan taraqqiyoti.

Ishning maqsadi: Talaba-yoshlarda milliy qadriyatlarga hurmat ruhini tarbiyalash, ulug' ajdodlarimiz bosib o'tgan hayot yo'lini o'rnak sifatida ko'rsatish, Oybek hayoti va ijodini o'rganishning zaruriyatini tushuntirish, Oybekning bugungi milliy ma'naviyatimiz, boy madaniy merosimiz xazinasida tutgan o'rnini, qadr-qimmatini asoslashdan iborat.

Ishning vazifasi:

- XX asr o'zbek adabiyoti taraqqiyotidagi tutgan o'rni va mavqeyini ochib berish;
- Oybek hayoti va ijodiga doir muhim ma'lumotlarni tarixiy dalillar asosida xolisona yoritib berish;
- Oybekning olim, yozuvchi, shoir va jamoat arbobi sifatidagi xizmatlariga urg'u qaratish;
- yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ma'rifat va taraqqiyotga boshlash yo'lida Oybek faoliyatidan, asarlaridan foydalanishni targ'ib etish;
- Oybek hayot yo'li va faoliyati asosi bo'lgan jasorat, sadoqat, mardlik, fidoyilik, ma'rifatparvarlik, erkparvarlik, to'g'riso'zlik, adolatlilik kabi fazilatlarning ma'navi-axloqiy mohiyati va bugungi kun yoshlari kamolotidagi ahamiyatini tushuntirish;
- adib yaratgan ijod mahsullari: she'rlari, nasriy asarlari, tarjimalari, tanqidiy maqolalari mohiyatini, ma'no-mazmunini, g'oyaviy maqsadlarini bugungi kun nuqtayi nazaridan kelib chiqib tahlil qilish.

Mavzuning boshqa fanlar bilan bog'liqligi: "Milliy uyg'onish adabiyoti", "O'zbek adabiyoti tarixi", "Pedagogika", "Tarix", "Madaniyatshunoslik", "Milliy matbuot". "Siyosatshunoslik", "Milliy g'oya va mafkura" va ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan o'zaro aloqador hisoblanadi.

Ta'lim tizimida interfaol ta'lim texnologiyalarining bir qancha turlari mavjud bo'lib ular pedagog va yoshlarning bilim salohiyatiga ko'ra turlarga ajratiladi. Ta'lim innovatsiyalari bir necha turga ajratiladi:

1. Faoliyat yo'nalishiga ko'ra: pedagogik jarayonda yoki ta'lim tizimini boshqarishda qo'llaniladigan innovatsiyalar.

2. Kiritilgan o'zgarishlarning tavsifiga ko'ra: radikal, modifikatsiyalangan hamda kombinatsiyalangan innovatsiyalar.

3. O'zgarishlarning ko'lamiga ko'ra: tarmoq (lokal), modul va tizim innovatsiyalari.

4. Kelib chiqish manbaiga ko'ra: jamoa tomonidan bevosita yaratilgan yoki o'zlashtirilgan innovatsiyalar.

Zamonaviy sharoitda ta'lim samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'li – bu mashg'ulotlarning interfaol metodlar yordamida tashkil etish. Interfaol termini ingliz tilida “interact” (rus tilida “interaktiv”) “inter” – o'zaro, ikki taraflama, “act” – harakat qilmoq, ish ko'rmoq kabi ma'nolarni anglatadi. Interfaol ta'lim – ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etishga asoslanuvchi ta'lim hisoblanadi.

Interfaollik ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etish layoqatiga egaliklaridir. Mantiqiy nuqtai nazardan interfaollik, eng avvalo, ijtimoiy subyektlarning suhbat, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakat, faoliyatning olib borishlarini ifodalaydi. An'anaviy ta'limda ham, tabiiy ravishda, suhbat asosini axborot tashkil etadi. Ammo axborot uzatishning asosiy manbai o'qituvchining tajribasi bo'lib, bu jarayonda u yetakchilik, dominantlik qiladi, ya'ni u darsning asosiy vaqtida bilimlarni og'zaki tarzida o'quvchi (magistrant)larga etkazib berishga intiladi. Faollik ko'rsatish o'qituvchigagina xos bo'lib, o'quvchi (magistrant)lar bu vaziyatda sust tinglovchi bo'lib qoladi. Ularning asosiy vazifasi o'qituvchini tinglash, zarur o'rinlarda yozish, savollar bilan murojaat qilinganida javob qaytarish, kam holatlarda ruxsat etilganidagina so'zlashdan iboratdir.

Mashg'ulot: Muso Toshmuhammad o'g'li Oybekning hayoti va ijodi.

O'tkazish shakli: ma'ruza.

O'qituvchi talabalarni Oybek hayoti va ijodi bilan aloqador eng muhim va asosli ma'lumotlar bilan tanishtiradi. Oybek XX asr adabiyotining yetuk vakili sifatida o'lmas asarlar yaratgani va bu asarlar xalqning ma'naviy mulki ekanligini aytib o'tadi. Ijodkor yashagan tarixiy sharoit va davr ijtimoiy-siyosiy jarayonlari to'g'risida tasavvur

uyg'otadi. Oybek hayoti va faoliyati tadqiq etilgan ishlar bilan tanishtiradi. Oybekning adabiy jarayonlarga kirib kelishida muhim ta'sir ko'rsatgan omillar izohlanadi. Oybek hayoti va ijodini o'rganishning ahamiyatini bugungi milliy g'oya mafkura negizida tushuntirib o'tadi. (Shu o'rinda Oybek hayoti va ijodi yoritilgan tegishli multimedia materiallari namoyish etiladi).

Interfaol metod. Mazkur mashg'ulotda o'qituvchi Didaktik o'yin texnologiyasi (Matbuot konferensiyasi)dan foydalanadi. Matbuot konferensiyasi darsi o'qituvchining kirish so'z bilan ochiladi. U kirish so'zida darsning mavzusi, maqsadi va borishi bilan talabalarni tanishtirib, bugungi matbuot konferensiyasi Oybek hayoti va ijodini o'rganishning muhim jihatlarini yoritish, Oybek asarlari g'oyasining bugungi milliy mafkuramizga mos keluvchi nuqtalarini tahlil qilish, Oybek faoliyati va qarashlarining keng targ'ib etilishi va o'rganilishi masalalariga bag'ishlanishi, konferensiyada faylasuf-jamiyatshunos olimlar, san'at va davlat arboblari, soha mutaxassislari, shuningdek, respublikamiz ommaviy axborot vositalarining muhbirlari ishtirok etayotganligini qayd etadi. "Matbuot konferensiyasi"da muhbirlarning rolini bajarayotgan talabalar olimlarga quyidagi savollar bilan murojaat etishlari mumkin:

1. XX asr adabiy muhitining o'ziga xos jihatlari nimada?
2. Oybek asarlarining g'oyaviy ko'lami, mavzu doirasi qamrovi haqida nima deysiz?
3. Oybek ijodi bo'yicha qanday tadqiqotlar yaratilgan.

Qo'llash: tarixiy haqiqatni to'g'ri anglab yetishda, Oybek faoliyatining o'ziga xos jihatlari belgilab olishda hamda "Milliy uyg'onish adabiyoti", "O'zbek adabiyoti tarixi", "Pedagogika", "Tarix", "Milliy matbuot" fanlarining tegishli mavzulariga qo'llash mumkin.

Natija: Oybek hayoti va ijodi to'g'risida tasavvurga ega bo'ladi. Oybek hayotini o'rganishning maqsad va mohiyatidan hamda mamlakatimizda san'at va adabiyot sohasida amalga oshirilayotgan yangilanish jarayonlaridan xabardor bo'ladi. Talabada Oybek ijodi, Oybek asarlarining g'oyasini xolisona baholash ko'nikmalari paydo bo'ladi.